

Hvordan går det køer, der er opereret for venstresidig løbedrejning

Af Jørgen Grymer, Dyrslæge, Ph.D., ECBHM, Galten Dyreklinik

Der har altid været megen diskussion blandt både landmænd og dyrlæger omkring venstresidig løbedrejning (VSL): årsagerne til tilstanden, forebyggelsen og ikke mindst behandlingsmetoder og -principper.

Som praktiserende dyrlæge er jeg af den opfattelse, at frekvensen af VSL i en besætning er et godt parameter på besætningens management. Når frekvensen af løbedrejning stiger, er det fordi der er gået noget galt i besætningen, som er med til at disponere dyrene for sygdommen. Det kunne være goldko-management, overbelægning, foderplanens sammensætning, tilstødende følgelidelser eller vejr-situationen. Alle disse kan være stressfaktorer, som bidrager til frekvensen af VSL blandt vore malkekøer. Det er uundgåeligt helt at slippe for et tilfælde i ny og næ, men man må absolut ikke acceptere det som "normalt", at man har mange tilfælde årligt. Hvis I som mælkeproducenter tænker mest på, hvordan tilstanden kan opereres i stedet for at tænke forebyggende, så mister I en stor mulighed for at forbedre hele besætningens generelle sundhedsstatus og indtjeningsmulighed.

Ny undersøgelse

I en nylig praksisbaseret undersøgelse, som jeg har lavet sammen med en amerikansk

kollega, blev 810 malkekøer diagnosticeret og behandlet for VSL (JAVMA, May 15, 2008). Vi så på mange af de faktorer der påvirker koen før kælvningen, dens tilstand og huld, goldko-management, alder, kælvningsforløbet, tilstødende sygdomme m.m., og ved hjælp af statistiske metoder har vi belyst, om nogle af disse faktorer var pålidelige til at forudsige koens overlevelseschancer, efter at den var behandlet for VSL.

Ud over dette så vi på operationsmetoden (pinde-sutur mod åben bughulekirurgi) og sammenlignede overlevelsen (undgå at dø eller blive sat ud) henholdsvis 14 dage og to måneder efter VSL behandling.

Undersøgelsen blev foretaget i staten Michigan i USA, og på mange at de større kommercielle malkebesætninger behandler de selv deres VSL køer med pinde-sutur metoden. Derfor monitorerede vi hvem der behandlede køerne, for at se om der var en forskel i overlevelsen afhængig af, om koen var blevet opereret af en dyrlæge eller driftslederen på gården.

Signifikante parametre

Resultatet af vores undersøgelse, der strakte sig over et år, var overraskende på flere punkter. Først og fremmest ville vi gerne påvise, om der var nogle "sande" pålidelige forudsigelige parametre, der kunne sige noget om dyrenes overlevelseschancer. Det kunne være tilstødende lidelser som mælkefeber, mastitis, ketose, tilbageholdt efterbyrd, børbetændelse, halthed, eller fødselshjælp. Til vores overraskelse viste det sig, at kun tre af de ting vi undersøgte var signifikante parametre for, om koen overlevede i mælkebesætningen i 60 dage efter korrektionen af løbedrejningen. Det var:

- Hvis den havde mastitis, da løben blev rettet.
- Koens alder
- Hvis den tidligere havde haft løbedrejning

Variable som paritet, halthed, metritis, ketose, fødselshjælp, antibiotikabehandling, antal dage i laktation og goldperiodens længde var ikke signifikante forudsigelses størrelser. Det vil sige, at ud fra disse ting kan man intet forudsige om koens videre skæbne i besætningen.

Analyse og sammenligning

Ud over at analysere for mulige forudsigelige parametre for overlevelse i besætningen, sammenlignede vores undersøgelse også to forskellige metoder, som man bruger til at korrigere VSL. Af de 810 malkekøer, der blev diagnosticeret med VSL, blev de 329 behandlet af den praktiserende dyrlæge ved anvendelse af pinde-sutur metoden. De samme dyrlæger opererede 78 køer gennem flanken. Fordi undersøgelsen var planlagt som en praksisbaseret undersøgelse i stedet for at være et randomiseret kontrolstudium, så afspejler den måden, store kommercielle malkebesætninger tager beslutninger på. Hver gang en ko blev diagnosticeret med

Indgrebet foretages 10-15 cm efter enden af brystbenet, og 5-7 cm til højre for midterlinjen. Se mere på www.ldatogglesuture.com

	Dyrlæger: Pinde-sutur	Dyrlæger: Åben kirurgi	Driftsleder: Pinde-sutur
2 uger	87 %	85 %	81 %
2 måneder	79 %	73 %	71 %

Tabel 1. Køers overlevelse efter VSL korrektion udført af dyrlæge eller driftsleder.

en løbedrejning, var det altid op til besætningsejeren/den ansvarlige driftsleder at beslutte, hvilken operationsmetode der skulle bruges. Beslutningen blev truffet efter vurdering af faktorer som tidsforbrug, operationsudgifter, tilgængelig hjælp, plads forhold samt tidlige succes med de forskellige metoder.

Resultater

Da dyrene blev tjekket to uger efter proceduren (pinde-metoden) viste det sig, at 87 % (286/329) af køerne opereret af en dyrlæge stadig malkede i besætningen. Efter to måneder var tallene 79 % (260/329).

Der er vores opfattelse, at koens "overlevelse" i besætningen er den mest objektive og pålidelige måde at vurdere en operationsmetodes succesrate på, og det afspejler koens "evne" til at undgå at dø eller blive sat ud af besætningen. I vores undersøgelse viste pindemetoden sig at være en smule bedre end konventionel åben kirurgi: 85% (66/78) efter 2 uger og 73% (57/78) efter to måneder; fundet underbygger tidligere undersøgelser fra Michigan State University og Cornell University, der viser at rulle- og pindemetoden giver sammenlignelige resultater som de mere traditionelle operations metoder.

Resultatet illustrerer, at operationsmetoden på ingen måde signifikant influerer på dyrenes overlevelse, men at metoden har betragtelig indflydelse på tidsforbruget og udgifterne ved indgrebet.

De ansatte på seks store kommercielle gårde (fra 450-3300 køer) opererede selv i vores undersøgelse 403 køer med løbedrejning ved brug af rulle- og pindemetoden, som også blev brugt af dyrlægerne. Mens overlevelsesresultaterne statistisk var lavere for de ansattes operationskøer efter to uger, 81 % (327/403), og efter to måneder 71 % (286/403) når de blev sammenlignet med dyrlægerens resultat, så var resultatet stadig

i samme størrelsesorden, som de køer dyrlægerne havde opereret.

En af forklaringerne på den lavere overlevelse i besætningen (undgå at dø eller blive sat ud) var, at fire af de seks besætninger, hvor driftslederen opererede, var under udvidelse, og i den periode var besætningens udsætningsprocent ret høj (40 %).

Daglige tjek

Det var interessant at notere sig, at personalet på disse seks store malkekøvsbesætninger havde det som en del af deres daglige arbejdsprotokol at tjekke køerne for løbedrejning, hvis dyrene ikke åd tilstrækkeligt, og vores undersøgelse viste også, at de i gennemsnit fandt og opererede dyrene to dage tidligere (10 dage pp) sammenlignet med de løbedrejninger, der blev diagnosticeret og behandlet af den praktiserende dyrlæge (12 dage pp.).

Personalet havde i gennemsnit 15 års erfaring i at diagnosticere og behandle deres egne venstresidige løbedrejninger og sagde, at tid, udgifterne, effektiviteten og tilfredsheden med resultatet var grundene til, at de ordnede deres egne køer. Selv om vi aldrig har anbefalet eller trænet besætningernes personale i at diagnosticere og operere VSL køerne, så må man bare konstatere, at rulle- og pindeproceduren bliver udført på nogle af de større malkekøvsbesætninger i USA. Som konsekvens heraf, er det vigtigt for besætningsdyrlægen at monitorere både frekvensen og resultatet af operationerne for at være sikker på, at disse matcher besætningens management-målsætning.

Opfølgning

I en opfølgende undersøgelse til producenterne, der havde haft de 810 køer med venstresidig løbedrejning, viste det sig, at ca. 36 % af alle køerne, der var blevet diagnosticeret med en VSL, ville have været udsat straks, hvis de ikke havde haft muligheden for blive korrigeret med pinde-metoden. Per-

Mavevæggen perforeres med et hurtigt nedadrettet tryk.

sonalet på de seks gårde, der lavede deres egne løbedrejninger rapporterede, at for dem gjaldt det, at 16 % af deres dyr med lidelsen straks ville have været slagtet, hvis pinde-suturen ikke var en mulig løsning.

Disse holdninger kan meget vel afspejle den øjeblikkelige økonomiske situation landbruget er i, hvor hurtig udsætning ser ud til at være et fornuftigt alternativ til de dyrere kirurgiske eller kikkertbaserede operationer. I kontrast hertil står den effektive og billigere pindemetode, hvor overlevelsen er lige så god eller bedre end andre kendte metoder.

Stor variation

Vores undersøgelse viste, at der er stor variation mellem de personer, der udfører proceduren, og det gælder både for dyrlægerne og besætningspersonalet. Individuel dygtighed og træning gør en forskel på, hvordan det kommer til at gå patienten. Selv en relativ lille forskel i dyrenes overlevelsesfrekvens kan blive til mange penge for den enkelte producent, når man ser på prisen for en malkeko og sammenligner den med hvad det koster at købe eller opdrætte en kvie i stedet for en udsætterko. Det er derfor af vital vigtighed at de, der udfører teknikken fortløbende reviderer proceduren, og at man samtidig følger op på hvordan det går ens patienter.

Rulle- og -pindemetoden er helt klart ikke en metode der bare er alle andre metoder overlegen, når der skal tages stilling til, hvordan man vil have sin ko opereret, hvis den har en venstresidig løbedrejning. Valget af metode vil afhænge af mange faktorer som, hvad landmanden foretrækker, hvor meget erfaring dyrlægen har, kendskab til risikofaktorer, hvor meget tid der er til rådighed, samt økonomiske overvejelser.

Til slut må det ikke glemmes, at jo bedre management og forebyggelse fungerer, jo mere økonomisk er det i det lange løb. ■

Overlevelsesperiode	Dyrlæger: Pinde-sutur	Driftsleder: Pinde-sutur
2 uger	87 % i snit (fra 96 % til 70 %)	81 % i snit (fra 88 % til 73 %)
2 måneder	79 % i snit (fra 87 % til 61 %)	71 % i snit (fra 88 % til 62 %)

Tabel 2. Køernes overlevelsesprocenter efter to uger eller to måneder, opdelt efter om dyrlæge eller driftsleder har opereret. Parenteserne viser variationen mellem de personer, der har opereret.